

2022, Oeverhof, Oostkamp: Programma van maatregelen

Opdrachtgever: Vivendo
Magdalenastraat 20, 8200 Brugge
Auteurs: Dieter Verwerft, Femke Germonpré, Frederik Roelens en Jari Hinsch Mikkelsen
Uitvoerder: Raakvlak
Komvest 45
8000 Brugge
T +32 [0]50 44 50 41
E dieter.verwerft@brugge

© Raakvlak, april 2022

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak Archeologisch Onderzoek.

2022, Oeverhof, Oostkamp: Programma van Maatregelen

Vivendo plant de ontwikkeling van een verkaveling langs het Oeverhof in Oostkamp met aansluitend een parkzone aan de oostelijke oever van de Rivierbeek. De verkaveling binnen het project is circa 6237 m² groot, de terreinen van de parkzone langs de Rivierbeek en een perceel ten noordoosten van de verkaveling voegen hier nog 7617 m² en 1572 m² aan toe. Om de mogelijke aantasting van het bodemarchief op deze terreinen in te schatten werkt de bouwheer, Vivendo, samen met Aardewerk, de cel archeologisch onderzoek van Raakvlak. Doel van de opdracht is het waarderen van het terrein aan de hand van een bureauonderzoek en een landschappelijk bodemonderzoek. Deze onderzoeken resulteren in een archeologienota.

Figuur 1: Het ontwerpplan

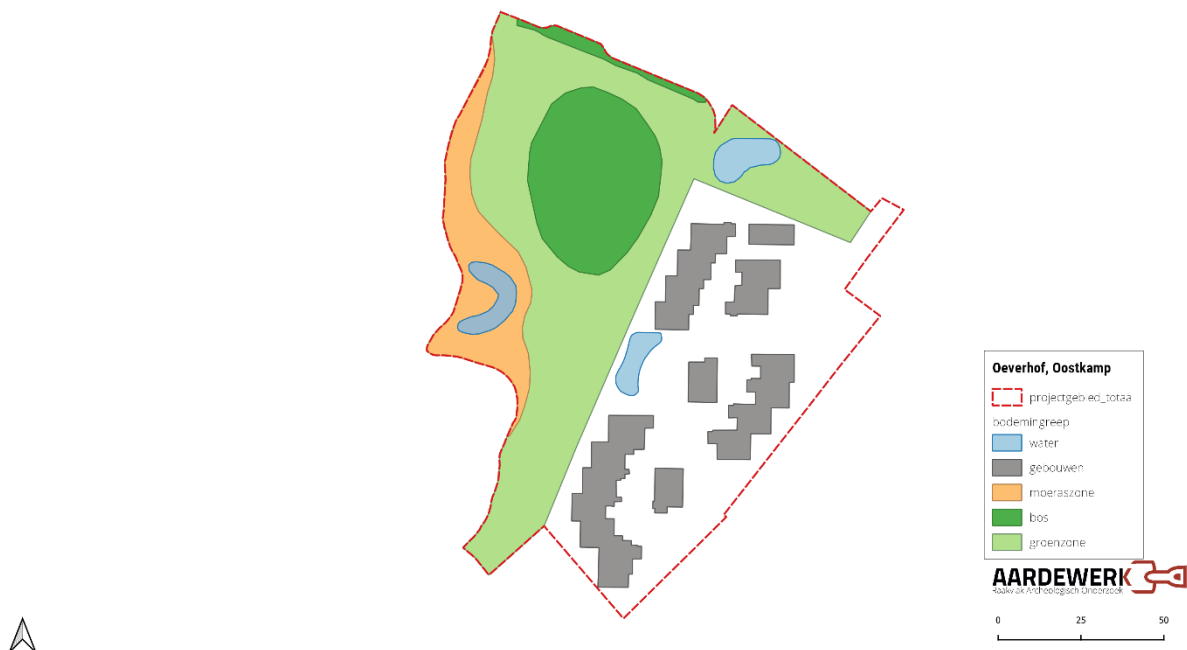
Het onderzoeksterrein ligt in Waardamme, deelgemeente van Oostkamp. Het projectgebied ligt in het noorden van de dorpskern, tussen het Oeverhof, de Beekstraat, de Waarde en de Rivierbeek. De oppervlakte van het projectgebied is met circa 15430 m² groter dan 3000 m². De effectieve bodemingreep is groter dan 1000 m², waardoor de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet overschreden worden. Het gewestplan beschouwt de parkzone en een groot deel van de geplande verkaveling als agrarische gebieden (0900), de rest van het projectgebied als 'woongebieden' (0100). Het projectgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, in een gebied waar geen archeologie verwacht wordt of in een beschermde archeologische site. Op deze basis wordt een archeologienota zonder ingreep in de bodem opgesteld.

Het terrein is momenteel hoofdzakelijk in gebruik als akker. Daarnaast komen er ook een klein bosperceel, weide en parking voor. Op de terreinen worden verschillende wooneenheden, wadi's en wegenissen gepland. Een groot deel van de site - de westelijke helft langs de Rivierbeek - wordt ingericht in functie van de biodiversiteit (Feryn, 2022). Dit gebeurt door het realiseren van biotopen die eigen zijn aan een natuurlijke beekvallei, bijvoorbeeld : het uitgraven van de oude beekarm en de inrichting van moerassige zones en rietvelden, ruigte en bos.

In de groenzone wordt een maanvormige poel gegraven, waarbij de vorm een suggestie is van een oude beekarm. De poel is diep genoeg om vrijwel steeds water te bevatten (circa 2 m centraal). De oevers zijn zacht hellend. De grachten worden wat geruimd, er wordt gekapt rondom zodat het licht beter bij het water kan. Langs de Rivierbeek wordt een zone ongeveer 0,5 m diep afgegraven. Deze zeer vochtige zone is geschikt voor rietland of zones waar moerasplanten gedijen.

Met de grond die vrijkomt bij de uitgravingen wordt een laag platform aangelegd met zeer zacht hellende kanten. Dit platform wordt bebost. Er wordt streekeigen bosgoed gebruikt. De overige groene ruimte wordt ingericht als ruigte. Voor de aanleg hoeft hier niks gedaan worden. Er zal vanzelf een kruiden- en struikenlaag ontstaan.

00220E	2022B243	pag 6	30-05-2022
--------	----------	-------	------------

Figuur 2: Vereenvoudigde weergave van de geplande werken

Administratieve gegevens

Titel: 2022, Oeverhof, Oostkamp: Resultaten archeologische prospectie zonder ingreep in de bodem (bureau- en landschappelijk bodemonderzoek)

Opdrachtgever: Vivendo, Magdalenastraat 20, 8200 Brugge

Uitvoerder: Raakvlak

Auteurs: Dieter Verwerft, Femke Germonpré, Frederik Roelens en Jari Hinsch Mikkelsen

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: Onroerend Erfgoeddepot De Pakhuizen (Raakvlak),
Komvest 45, 8000 Brugge

Locatie/vindplaats: Oeverhof, 8020 Waardamme (Oostkamp)

Bounding box: 69613.98277144924213644 200953.17375849676318467, 69613.98277144924213644

201136.04582716716686264, 69758.36809412590810098 201136.04582716716686264, 69758.36809412590810098

200953.17375849676318467, 69613.98277144924213644 200953.17375849676318467

Naam site: Oeverhof, Oostkamp ; afkorting: OO22OE

Kadaster: Waardamme, 6e afdeling, sectie A, perceelsnummers: 442a, 344, 343, 63r2, 61g, 66g, 66f

Relevante termen thesauri Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek

Periode: april 2022

Archeologische verwachting: sporen uit verschillende perioden

Aanleiding van het onderzoek: aanleg verkaveling met parkzone

Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Op basis van het bureauonderzoek bestaat een redelijke archeologische verwachting binnen het projectgebied. Directe aanwijzingen voor archeologische resten ontbreken, maar de nabijheid van verschillende grafheuvelindicatoren en een neolithische nederzetting illustreren dat in (de omgeving van) het projectgebied in het verleden is gewoond en geleefd. Het historisch-cartografisch onderzoek kon geen verdwenen jonghistorische bewoning achterhalen binnen het projectgebied. De terreinen zijn eeuwenlang veldgebied geweest. Vanaf de 18e eeuw worden de percelen omgezet naar bos en uiteindelijk tot landbouwgebied.

De boringen schetsen een gevarieerd beeld van het bodemprofiel en wijzen op een uitgebreide verstoring van de top van oorspronkelijke bodem. Van west naar oost bestaan de bovenste twee meter van de bodem uit uiteenlopende sequenties. Parallel aan de Rivierbeek bestaat de bodem uit sedimenten van de oude bedding van de Rivierbeek, afgedekt door een recentere ophogingslaag. Meer naar het oosten komen kleiige, alluviale sedimenten voor met daarboven dekzand. Daarnaast ligt een zone waar enkel dekzand is herkend. In de oostelijke hoek van het terrein is een diepere, antropogene verstoring vastgesteld. In alle boringen is de top van de moederbodem 20 tot 50 cm diep geploegd. Intacte bodemsequenties zijn nergens herkend, het gaat steeds over in de diepte gefragmenteerde aanwijzingen voor bodemvorming. Aan de oever van de Rivierbeek zijn begraven alluviale bodems (stabilisatiehorizonten) herkend.

Op basis van de geplande werken wordt het terrein verstoord. Voor de opmaak van een exhaustieve inventaris van archeologische vindplaatsen wordt een proefsleuvenonderzoek aanbevolen.

Figuur 3: Het sleuvenplan ten opzichte van de GRB-basiskaart (AGIV)

Figuur 4: Het sleuvenplan ten opzichte van de orthofoto uit 2022 (AGIV)

Onderzoeksstrategie, - methode en -technieken

Op basis van het bureau- en landschappelijk bodemonderzoek is voldoende informatie verzameld over het projectgebied. Deze informatie wijst op een kans op aantasting van archeologisch erfgoed. Vervolgonderzoek met andere onderzoeksmethodes biedt een kans op kennisvermeerdering.

Een veldkartering op dit terrein is niet zinvol. Een eerste prospectie van het terrein (in maart 2021) en een tweede evaluatie (in maart 2022) leveren geen enkel archeologisch voorwerp op. Bijkomende veldkartering op deze terreinen biedt geen meerwaarde en de kenniswinst is klein. Het uitvoeren van een geofysisch onderzoek is evenmin nuttig, aangezien enkel (grootschalige of lineaire) grondsporen onder specifieke omstandigheden bij een dergelijk onderzoek kunnen worden vastgesteld. Geofysisch onderzoek biedt geen potentieel voor archeologische kenniswinst.

Het bureau- en landschappelijk bodemonderzoek bieden weinig specifieke aanwijzingen voor steentijd artefactensites in de directe omgeving van het projectgebied. Aan de oever van de Rivierbeek zijn begraven alluviale bodems (stabilisatiehorizonten) herkend, maar door de natte context van deze bodems worden hierbij geen archeologische sites verwacht.

Op een terrein met een archeologisch potentieel in een zone die gekenmerkt is door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte methode voor vervolgonderzoek. De proefsleuven worden ingepland in de zones met diepere bodemingrepen (wadi's en gebouwen). In de zone waar groenaanleg gepland is, is de onverstoorte moederbodem niet bedreigd. Archeologisch onderzoek dient na het verkrijgen van de bouwvergunning, maar voor de geplande bouwwerkzaamheden uitgevoerd te worden. Het proefsleuvenonderzoek dient een statistisch representatief deel van het terrein te inventariseren. De proefsleuven worden in dat geval aangelegd in een regelmatig patroon met tussenafstand van maximaal 15 m.

De sleuven worden ingeplant in functie van efficiënt grondverzet, volgens een grotendeels noordoost-zuidwest gerichte as. Reden voor deze oriëntatie is de betrachting om de natuurlijke topografie en het holocene beekdal haaks aan te snijden. De proefsleuven dienen 10% van de onderzoekbare oppervlakte te beslaan waar ingrijpende grondwerken gepland zijn. De zone met geplande bodemingrepen is ongeveer 7785 m² groot, de oppervlakte van de geplande sleuven is ongeveer 1666 m². Twee sleuven doorsnijden alle landschappelijke elementen die herkend zijn in het booronderzoek en waarborgen een correcte inschatting van de landschappelijke en archeologische waarde van het terrein. De geplande inplanting van de sleuven, verschaft een inzicht in het verloop van het beekdal van de Rivierbeek, vanaf de oude bedding over alluviale kleiafzettingen en tot de hoogst gelegen zone met dekzanden en mogelijk sterke, antropogene invloed op de bodem.

De proefsleuven worden aangelegd door een rupskraan met gladde bak, deze kraan dient over voldoende vermogen te beschikken om een vlotte werking te garanderen. De minimale breedte van de kraanbak bedraagt 1,8 m. De proefsleuven worden laagsgewijs uitgegraven door de kraan, onder begeleiding van de veldwerkleider, tot op het archeologisch leesbaar niveau. Indien sprake is van meerdere sporenniveaus wordt pas gezakt naar het dieperliggende niveau indien het bovenliggende vrij is van sporen.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek moet aandacht uitgaan naar de bodemkundige situatie binnen het projectgebied en de relatie met de aanwezige sporen. Hiervoor dienen profielkolommen aangelegd waar dit relevant is voor de landschappelijke vraagstelling. Deze bodemprofielen worden geïnterpreteerd door een (assistent) aardkundige. Minimaal wordt één profielkolom per 2 sleuven aangelegd in een geschrinkt patroon. Ze worden tot minstens 40 cm in het ongeroerd sediment uitgegraven. De profielen richten zich in de eerste plaats op de variatie van de aardkundige opbouw, zoals geschetst in het Verslag van Resultaten. Zeker in de meest noordelijke sleuven, die een dwarsprofiel vormen op het beekdal, zijn meerdere profielen in de verschillende sequenties aangeraden.

Een team van één aardkundige en twee archeologen is voldoende om de onderzoeken uit te voeren. Hierbij dienen de veldwerkleider en aardkundige over aantoonbare ervaring te beschikken inzake archeologisch onderzoek in de kustpolders (minimum 5 door het Agentschap Onroerend Erfgoed goedgekeurde rapportages). Voor de overige personeelsvereisten verwijzen we naar de bepalingen hieromtrent in de Code van Goede Praktijk.

Onderzoeksvragen

Het doel van het archeologisch onderzoek is een antwoord te bieden op volgende vragen:

- a) Welke bodemsporen zijn geobserveerd? Zijn er ruimtelijke variaties opgemerkt?
- b) Wat vertelt het transect van het beekdal van de Rievierbeek over de landschapsgeschiedenis van deze locatie.
- c) Is er sprake van een archeologische vindplaats? En welke is desgevallend de aard en begrenzing van de vindplaats?
- d) Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren, is er een ruimtelijk verband met het beekdal?
- e) Op welke diepte zijn archeologisch relevante bodemsporen waargenomen? Is er sprake van meerdere sporenniveaus?
- f) Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
- g) Wat is de bewaringstoestand van de aardkundige opbouw?
- h) Geven geassocieerde vondsten aanwijzingen voor een datering of fasering van de vindplaats?
- j) Hoe confronteert het proefsleuvenonderzoek met de resultaten van het bureauonderzoek?
- k) Wat betekenen eventuele vindplaatsen mogelijk voor een aanvulling van kennisleemtes van de lokale en regionale ontwikkeling en geschiedenis?
- l) Is er sprake van waardevolle vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande werkzaamheden? Is deze bedreiging te milderen?

m) Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant? Verdienen bijzondere aspecten speciale aandacht?

n) Welke natuurwetenschappelijke analyses zijn aangewezen voor de beantwoording van de onderzoeksvragen? Welk type analyses en hoeveel?

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Voor beschreven onderzoek worden geen situaties verwacht waarin afgeweken zal moeten worden van de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

Competenties van uitvoerders

Het team bestaat minimaal uit:

-een veldwerkleider (onder begeleiding van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider voldoet aan de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

-een assistent-archeoloog voldoende aan de vereisten van de Code van Goede Praktijk.

-een aardkundige, deze begeleidt de bodemkundige waarnemingen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Hij/zij rapporteert over de waarnemingen.

Voor de rapportage wordt minstens de veldwerkleider ingezet onder toezicht van de erkende archeoloog. Conform de CGP artikel 9.3 ligt de beslissing tot natuurwetenschappelijke staalname bij de veldwerkleider. Dit in overleg met de aardkundige. In de raamprijs wordt bij voorkeur een stelpost voorzien die kan aangesproken worden voor natuurwetenschappelijk onderzoek indien nodig. Voor de rapportage wordt minstens de veldwerkleider ingezet onder toezicht van de erkende archeoloog.

Bewaring en deponering

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het archeologisch vooronderzoek conform de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Vóór de start van het onderzoek worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar, het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van het opgravingsarchief plaats. Indien een vervolgonderzoek noodzakelijk blijkt, dient het opgravingsarchief integraal overgedragen te worden aan de uitvoerder van dit vervolgonderzoek.

Voorstel bewaarplaats archeologisch ensemble:

Onroerenderfgoeddepot De Pakhuizen

Komvest 45

8000 Brugge

Criteria waaruit blijkt dat het onderzoeksdoel succesvol bereikt is

Wanneer alle onderzoeksvragen beantwoord zijn en:

- o het terrein na aanleg van alle proefsleuven archeologievrij kan verklaard worden
- o het terrein of een gedeelte daarvan weerhouden voor een opgraving

Risicofactoren onderzoek

Alle archeologisch veldonderzoek moet worden uitgevoerd in goede omstandigheden. Dit betekent:

- dat alle medewerkers in het veld de vereiste PBM's dragen en de vereiste veiligheidsopleidingen gevolgd hebben,
- dat de werf is ingericht conform de vigerende arbeidswetgeving, wat onder ander inhoud dat er voorzien is in voldoende signalisatie en eventuele omheiningen, conform de vigerende wetgeving
- en dat de uitvoerder van de graafwerken een duidelijk zicht heeft op eventueel aanwezige leidingen.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

We voorzien voorlopig geen afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk.